

X.

Forhandlinger og Vedtægter fra de laalandske
Provsters Konvent 1579—80.

Under 13. og 14. April 1579 udgik der kgl. Befaling
til Biskopperne om, at de til førstkommende S. Hans Dag

¹⁾ P. Rogert bemærker ved denne Artikel: »Anno 1579 d. 8. Aug.
ved en Samling i Rødby besværede Morten Venstermand, Peder
Hvitfeld og Knud Bilde sig for (Stifts)-Lensmanden Hack Ulfstand
over de fremmede, som komme her ind i Landet at tigge, hvor-

skulde indfinde sig i Kjøbenhavn for i Forbindelse med nogle af Rigsraadets Medlemmer samt Universitetets Professorer at forhandle om en kristelig Skik og Ordning af Ægteskabslovgivningen ¹⁾. Da Biskop Niels Jespersen i Odense antog, at der kunde blive Lejlighed til samtidig at forhandle om andre kirkelige Fornødenheder, tilskrev han i Maj s. A. Hr. Jørgen Christiernsen i Østofte, Senior blandt Laalands Provster, »at han og de andre Provster skulde antegne, hvad Poster in materia religionis, som kunde eragtes fornødne at spørges om og fremsætte in Synodo Superintendentum Hafniensi celebranda ipso die Johannis Baptistæ«. Disse Poster skulde de tilsende Bispen »beskrevne« inden Pinsedag. Som Følge heraf samledes Laalands fire Provster d. 3. Juni 1579 i Østofte, hvor de efter Vedtagelse af en Række Artikler om kirkelige Brøst tillige tog følgende Bestemmelse angaaende et Møde, de aarlig vilde holde kort efter Pinsedag til Forhandling af Kirkens Tarv ²⁾.

In nomine Domini nostri J. Christi, amen.

Anno Dñi 1579 die 3. Junij congregati fuerunt Præpositi in Lollandia in Parochia Østofte ad expedienda aliqva religionis negotia etc. Ibi unanimiter fecerunt hoc foedus.

Nos, qvorum nomina ascripta sunt, et qvi in Lollandia (Dei beneficio) sumus Presbyterorum et Ecclesiarum Præpositi, notum facimus, qvod in Parochia Østofte 3. Junij 1579 congregati fuissetus de articulis qvibusdam ad materiam religionis pertinentibus deliberaturi, qvi ad Sy-

ledes en Part af dem have bedragelige Breve at fare med. Da gav Stiftslensmand H. Ulfstand Provsterne denne Befaling og ved dem Præsterne, at de ikke skulde lyse for saadanne, førend de havde set Lensmandens Paaskrift paa deres Breve.*

¹⁾ Se Danske Kirkelove II, 297—8.

²⁾ Rogerts Saml. Fol. 290 b—92 b.

nodum omnium Superintendentum totius regni Hafniæ celebrandam etc. juxta mandatum superintendentis nostri observandissimi mitterentur. Eo in tempore expendimus officii nostri gravamina juxta terræ, quam inhabitamus, conditiones, eo quod longo intervallo a Superintendente nostro remoti, in causis dubiis ejus Dignitatem consulere semper non possimus, quapropter nos invicem unanimi consensu obligamus ac foederamus, et per præsentem schedam nos obligatos oc foederatos esse testamur, ad observandum annum quendam Conventum alternatum paulo ante omnium provinciarum Colloqvium, ipso die Mercurij post Pentecosten. In quo Conventu nos ipsos nostraque officia una cum Pastorum officiis hujus terræ omnium, quantum debemus et possumus, ex gratia Dei cum Christiana institutione, piis admonitionibus ac rectis consiliis regere, corrigere et emendare studebimus, idque spiritu lenitatis juxta regulam verbi Dei et Regiæ Majestatis Ordinationem Ecclesiasticam. Quam correctionem et emendationem debet quisque nostrorum pio ac candido animo, quemadmodum decet Christianum, suscipere ac sustinere, juxta verbi Dei præscriptum, sine omni invidia, calumnia ac præjudicio. Eadem ratione nos quoque obstringimus ad mutuuum auxilium in causis ecclesiasticis ac civilibus, si quando res postulat nostram invicem operam ac præsentiam. In cujus rei majorem ac firmiorem evidentiam, quod ita foederati simus, subscripto singuli suo syngrapho testamur.

Georgius Christianus m. p. Christophorus Petreus m. p.
Laurentius Georgii m. pp. Matthias Brunonius m. propria.

De ved de laalandske Provsters Møde d. 3. Juni 1579 vedtagne Artikler have i en dobbelt Form, dels paa Latin (i Rogerts Saml.) dels paa Dansk (i Karen Brahes Mnscr. 280). Da de i Hovedsagen stemme overens, om end den latinske Form indeholder adskillige Spørgsmaal, der

ikke findes i de danske Artikler, indskrænke vi os til Meddelelse af den danske Text.

Nogle Artickler, om huilcke Guds ords tienere wdi Loland ydmygeligst begierer Øffrigheds christelige Betenckelse, opscreffne effter Erwerdig oc Hoglerd Superintendentens beffalning, oc til Kiøbenhaffns Synodum fremsende, Aar M. D. lxxix i Junij Maanet.

1. Om Præste Kald.

Der begiffuer seg tid oc offte lang forhalning oc forhindring wdj præste kald, emod Ordinantzen, formedelst disse aarsager. Den første, at nogle welbyrdige Mend haffuer deres Sædegaarde wdj en Sogen oc boer paa en anden Sædegaard wden lands, oc fordi de ere beste Sognemend oc bør met rette det første kald, da forhales kaldet enten til deris personlig tilkomst eller scriftlig Myndighed. Den anden, at naar Almuen wdj nogen Sogen giffuer vij Mend fuldmact at kalde en præst met proustens raad, effter Ordinantzen, da bliffuer den wnderstundem partijsk, oc wille icke være de vij mend denne fuldmact bestandig, met mindre end de wille kalde effter deris wild oc beuilning, hvor aff offte kommer, at prousten oc kyrcken besueries met mange visitatzer wdj it kald. Huorfaare prousterne seg wnderdaanigsten forespørier, om der icke kunde sættes en wiss tiid, inden huilcken Ordinantzen kunde endelig oc foruden al forhalning fuldgjøres, oc huad straff almuen bør at haffue, om de wanbruge deris frijhed oc moduillig Ordinantzen foracter. Den tredie aarsage er, at nar nogen præst met døden affgaar, da wil Superintendenten, før end nogen kald gaar, were der om tilspurd, oc er imellom Odense oc Loland lang wey oc tree Færiested, oc er Spørsmaal, huo budit offuer til Fyen skal bekoste, prousten eller kyrcken, oc huorledis

mand retteligen bør at pr[ocede]re ¹⁾ wdj præste kald effter Ordinantzen.

II. Om Synodal:

Superintendenterne haffuer offte werit foraarsagit at beslutte nogle Synodalia, Ordinantzen til forclaring, om Clerckes Corrects oc Disciplin. Oc er Spørsmaal, huor wijt samme Synodalia maa gielde wdj Rettergang oc Dom, oc wor wnderdanigst at begiere en forclaring paa de Artickler wdj Ordinantzen de Disciplina et Correctione Clericorum etc., at mand sig der effter kunde haffue at rette wdj Præste Sager. [Om en Præstemand bør at sætte Borgen for Mommessag eller fængsles].

III. Om Prouste visitatz.

Nar prousten wdj sin visitatz paaminder Sognefolcket, at de skulde rette seg effter oc holde Guds oc kongelige Maiestates Ordinantze, oc giffuer dennom aluorligen tilkiende, huad bryst oc feyl der wdj saa maade findis, da bliffuer en part moduillig oc støtzig, oc wdj Kyrcke oc Guds Hus begynder med Prousten at holde lige ord oc expostulere, giøre andre met seg wlydige oc gaa aff kyrcken, tør sige: Ja Ordinantz, Ordinantz; oc haffuer Proustens visitatz for saadan foract skyld sommestedtz ringe Anseende oc føye wdretning.

IV. Om Ceremonier.

Om Ceremonier ere Præsterne endrectige effter Ordinantzen, men effterdi kongelige Maiestatis, wor allernaadigste Herres, beffalning tilholder dennom ocsaa at rette seg effter den Skick, som holdes oc bruges wdj wor Frue kyrcke wdj Kiøbenhaffn, da er det nødsommeligt at wide ocsaa de Ceremonier, om de stemme offuer eens met Ordinantzen eller icke.

¹⁾ Her og flere Steder i det følgende er Papiret afslidt i Randen.

V. Om Børnelerdom.

Almuen er mængstedes fast forsømmelig oc wuillig, emod Ordinantzen, at holde deris børn wnder Sogne Dieggen til Børnelerdom, huor wel de offte paamyndes aff prousten oc presten etc. At der om kunde berammes nogen Straff imod de wlydige.

VI. Om Hellig dags brøde.

Ordinantzen oc Recessen offuertrædes gandske møget met Hellig dags brøde oc Søndags drick, før end Guds tieniste begyndes, oc end sommestedes wnder den samme. Item en part grofft bonde arbeide oc bestilling, som er Husreysning, Dungilde oc Møddingæct, faaretages om løffuerdagen, oc drickes offuer sommestedes til høy Dag etc. Oc Guds ords straff haffuer ey tilbørlig bijstand oc hielp.

VII. Om Bandsatte oc Sacraments foractere.

De Bandsatte oc Sacraments foractere straffes icke, som Ordinantzen wdkreffuer, om de end skjønt gaa saa forherdet heen wdj nogle aar, oc Guds ords tienere haffuer icke ydermere at handle met dennom effter Guds ord oc Ordinantzen, Oc wilde seg gierne forspørrie, huorledis de met saadanne fortrædelige oc wgudelige seg skulde tryggeligst paa deris yderste oc effter deris død forhandle. Oc effterdi derom findes adskillige lærde Mendis meninger, som Hellige Lutheri oc andres, da wor for nøden, at haffue e[ffter] Guds ord en fast oc bestandig Mening.

IX. Om Naffnløse børn.

Saa møgit som dette stycke er anrørendis, da retter presterne seg effter Guds Ord oc Ordinantzen met wnderuiisning oc trøst hoes fromme Christne, som denne Modgang hender. Men met saadanne børns begraffuelse er icke alle wegne vniformitas; somme præster begraffuer dennom met Ceremonier som andre døbte børn, somme

haffuer her til rettet sig effter det Kiøbenhaffns Synode Decret: Infantes non baptizatos interim tamen mortuos sepeliant in Coemiterio, non tamen requisita ad sepulturam parochi pre[sen]tia, nec pulsu, nec scholasticorum cantu. Nogle lerde Mend mene, at Guds ords trøst bør at skee hiemme, ellers kand den aff de wforstandige wanbruges, somme predicker den obenbarlig offuer saadanne børns begraffuelse for liig predicken.

X. Om Brullup.

Guds ords tienere begierer ydmygeligst oc wnderdanigst for Guds æres skyld, at den wskickelig forhalning oc forhindring met Guds tjeneste, som seg mangededs tildrager paa Br[ude] mandag met høymiddags oc eftermiddags kyrcke tjeneste, oc det for en part druckit oc wbequemt folck etc. kunde betenckes oc berammes wdi timelig og bequem tid. Oc om Brullups høytid bør icke at forholdes wdi Jule H[elg] oc faste tid.

XI. Om Aagerkarle.

Ordinantzen tilholder præsten at formene Aagerkarle [Her]rens Naders delactighed. Recessen tilsteder nogen Aager [med] beskied. Guds ords tienere beder her wdj wnderdannigst at raadføres, huad de her wdj maa gjøre met en god [sam]uittighed oc effter Guds Ord, Ordinantzen oc Recessen wkrenckede.

XII. Om Capellaner.

Om de Capellaner, som ere duelige oc bequemme wdi [lerdom] oc leffnit, oc haffuer troligen oc wel faarestaait deris [embede] wdj kyrcke tjeneste iij eller iiij aar her wdj landet, bør [icke] at were it kald nermere, effter leyligheden, end den [som] kommer nyes fraa Studium eller andensteds. Item [om] Capellaner maatte icke nyde de iij dags offer, som begynt er, met Kong^e Matt^s wor aller naadigste Herres hielp oc beffalning.

XIII. Om wdueelse.

Om Sognepræsten bør nogit at raade wdj deris Capellaners oc Deignes wdueelse, oc dennom siden præsentere Superintendenten, oc Diegnene Stigs Lensmand.

XIV. Om Sognesteffne oc anden wskickelighed.

Der skier mængstedes paa Sogne steffne Guds store fortørnelse met Banden oc Suerien, trusel oc wndsigelse, oc anden haanlig tiltale. Item nogle ligger oc nogle gaar at spacere omkring kyrckegaarden wnder Messe oc Guds tieniste. Item sommesteds kommer nogle fremmede met deris waare oc wille bruge kiøbmandskab om Søndagen paa kiergaarden eller wden faare etc. Om Sognefogeden burde icke at giffue Øffrighed saadan wskickelighed tilkiende, at de wilde nogit rette der offuer.

XV. Om Troloffuelse oc anden wkyskheds Synd.

Troloffuelse wanbruges møgit her wdj Loland oc besuerier werdslig Øffrighed, som raader wdj saadanne Sager, ia besuerier oc forarger mange Samuittigheder, wdj saa maade. Nar tho personer ere loulig sammen troloffuede, da begynde de (besynderlige Encker) at holde Hus oc søge Seng met huer andre. Item festemøer gaar saa lenge til festemanden, at hun bliffuer fructsommelig, oc kand ingen wnderuijsning oc formaning hielpe emod denne wrange Mening, som en part haffue, som holder Troloffuelse for it fuldkommet Ecteskaff. Der efter giørre de dennem met huer andre Momme Sager, om erlig rycte oc naffn, førend de bleffue troloffuede, huorfaare en part wndrømmer, oc lader det arme Quindfolck sidde bedragit. Sammesinde skier det, at nar festemanden haffuer besoffuit sin festemøe, saa begierer hand saa stor Hiemfferd, som forelderne icke kand leste oc formaa, ellers wil hand wende dennem Halene (som de sige). Item obenbarlig Jomfrukrenckelse, nar som en skiender iij eller iiij efter

huer andre, bliffuer kun med den wanlig Recessens straff sommesteds. Item Skjørleffnit haffuer faait flux offuerhaand oc gaar heen foruden werdslig straff. Item nar som Horerij obenbarlig bedriffues, oc Horen trenges saa langt, at hun sigter oc sager Horkarlen inden Tinge, da wises hand sagesløs hiem, fordi hun hannem det icke offuer kand beuijse (om Øffrighed saadant hiemmelig straffer, maa Gud wide). Men wnder saadant skjijn wndgaar Hoerkarlen kyrckens Ret, mange til forargelse, oc slig wgudelig gi[er]ning til des ydermere fordistelse, oc der met findes mange wæcte børn, som aldrig mand wed Faderen til. Oc bliffuer samme Hoerkarle der met wdj land oc ly, om de end falde saa iij gange imod Recessen. Item Barhof[fuet]gang oc haarhorer gaar mangededs wstraffit bort, oc saadanne spotter til met oc siger, at de icke wille sætte paa hoffuedet, før end (met ære sagd) det støder p[aa] beltet. En part drister sig til at lade seg wije wdj Ecteskaff met Brude Smycke, endog de ere fructsommelige med barne. In summa at sige, disse besynderlige synder ere indflødne her wdj Loland som en Syndflod etc. Huilcket Gud seg offuer forbarme.

XVI. Om forruct giedslig Godtz.

Ordinantzen, Recessen oc Kongelige Matt. wor aller naadigste Herres beffalning wnder Datum 1571 ¹⁾, som liuder om [det] præsterne oc kyrckerne er forruct oc fraakommit etc. [haff]uer prousterne oc præsterne wnderdannigst rettet seg [effter] oc wdi it clart Register samme forruct fraa kyr[cker] oc præster oc nogle Herreders wingodtz forfattet, oc samme Register Superintendenten antuordet, Kong^e Matt^s Hogmectighed at lade offuerantuorde.

¹⁾ Trykt i Ny kirkehist. Saml. IV, 386—88.

XVII. Om tyend.

Begiffuer seg mangesteds emellom præsterne wenighed om tyenden aff den Jord, som ligger inden it andet [sog]nefang, oc bonden, som Jorden eyer, boer wdj it [andet] Sogen: huilcken præst tienden bør met rette, enten den, wdj hues Sogn bonden boer, eller den, wdi hues Sogen Jorden er beliggendes. Denne Artickel er fran almindelige Landemode opsæt, der om at wide Kongelige Matt^s naadigste Mening.

XVIII. Om Wolborgmisse Nat.

Øffrighed haffuer paa Kongelige Matt^s naadigste behag ladit aluorligen forbiude wdi mange Landemode de[n ska]delige, wskickelige oc forargelige Natuect om Wolborg oc Sanct Hans Nat, oc haffuer dog mangestedtz ingen lydighed, fordi der efterfølger ingen straff.

XIX. Om fremmede.

Kongelige Maiestatis, wor aller naadigste Herres beffalning om fremmede folckes windesbyrd oc beskied forsømmes paa Lands byerne, fordi Bonden huser, huem hand wil, oc end oc halffue aar offuer, sin Øffrighed oc Hosbonde wuitterligt, oc wed præsten der aldelis intet aff, før end hand wnderstundem kaldes at besøge de fremmede paa deres Sotteseng, oc da finder hand hoes en part liden god beskied entten om deris tro eller leffnit, eller huorfraa de ære komne. Ja mange fyndes, som mand kand siden spørre at were rømde aff land oc lye for deris obenbarlige misgierninger.

XX. Om Kyrcketieneres efterleuendes Encker.

Ordinantzen formelder, huorledis Kongelige Maiestat, wor aller naadigste Herre, wil (nar tiden sig begiffuer) were naadigsten omhyggelig for kyrcke tieneres efterleuendis Encker oc deris faderløse børn. Oc tacker alle

kyrcke tienere wnderdanigst oc ydmygeligst hans Kongelige Hogmectighed, som saa naadeligen haffuer saadanne widuer betenckt wdj Kiøbenhaffns Vniuersitetz Fundatz. Oc wilde nu wnderdanigst bede, hans Kongelige Hogmectighed for Guds skyld wilde werdes tiil met it breff her wdj Stiffet samme frijhed stadfeste, oc at præsternes effterleuersker, saa wel de som boø paa Landsbyen som wdj Kiøpstederne, maatte den nyde.

XXI. Om Bededage.

Om Bededage maa icke engang om wgen holdes paa Landsbyen allene for Catechismi predicken skyld. Oc at Christi pinsels Historia maatte prædickes oc forfølges huer ounsday om fasten.

XXII. Om Kyrckens Bygning.

Naar Kyrcken behøffuer nogen Bygning, da ære hendes tienere hende wuillig oc whielsom, oc mene, at de haffue kun Stigs Lensmand at suare met Ect oc arbede, oc icke kyrcke wærie til nogens kyrckens behielpning etc. Er Spørgsmaal, om kyrckens tienere maa icke were hende en dags Arbede plichtig om wgen, meden saadan Bygning paastaar. Wdj lige maade spørres der at: Om den Annexe Kyrcke, som haffuer god indkomst, nogle rede penninge wdj forraad, oc er forbygd wbrøsthouden, maa icke hielpe den fattige Annexe Kyrcke met nogle penninge til bygning.

XXIII. Om Kiergaard.

Christne Menniskes Leyersted oc Kiergaard holdes mange steds wskickelig oc wrenlig, for den aarsag at mange kiergaarde ere kun omhegnede met Tørne, oc det end il[de] nock sommesteds, oc kunde icke fræe for Queg. Almuen findes lydig oc hørsom sommestedts, oc effter Stigs Lensmands beffalning enten plancker eller murer omkring deris kiergaard, sommesteds ære de wranguillige.

Er Spørmaal, om Almuen bør icke alle wegne at holde deris kiergaard wed mact, effter som prousten wdj sin wisitatz dennom faaregiffuer effter Ordinantzen.

XXIV. Om Almissee korn oc Helemissemad.

Guds ords tienere giffuer wnderdanigst tilkiende, at wdj Stigtlenmands welbyrdige oc salig Hans Wrnes tid wdgik Salig oc Hoglofflig Konning Christians den tredies breff oc beffalning til Lolands Indbyggere om Almissee Korn oc Helemisse Mad at [lade] deris kyrcke tienere bekomme som aff gammel tid ¹⁾ . . . effter som Copier aff samme breffue beuijser. Men effterdi Hoffuit breffuene bleff hoes Salig Hans Wrne, oc kand icke bekommes, da er Guds ords tieneres wnderdannigst begiering, at de maatte faa samme breffue fornyede.

Wij effterscreffne Jørgen Christiernssen, Christoffer Pedersen, Lauritz Jørgenssen oc Mats Brun, præster oc prouster wdj Loland, giøre witterligt, at effter som Hederlig oc Høglerd Mand, Mester Niels Jespersen, wor kierre Superintendent, haffuer oss scriffteligen tilkiende giffuet den tilkommendis Superintendents Forsambling wdj Kiøbenhaffn (Gud giffue at begyndes oc endes til sin ære oc den rene Religion til [naa]dig beuaaring) oc oss aluorligen paamint, om hues bryst oc feyl, som seg her wdj Loland kunde begiffue paa Re[ligionens] wegne etc. at wi det skulde opscriffue, oc hannem sk[icke til] haande: Saa haffue wij nu saadan wor kierre Superintendentes christelige oc offuermaade gaffnlig paamindelse effter wor forstand oc formue paa det aller flitteligste [effter]kommit, oc met meninge Lolands præsters widskaff oc beraad disse Artickle sammenscreffuit om hues brøst oc mangel, som seg herwdj landit begiffuer emod Guds ord oc kongelig Matt^s Ordinantz, oc nu wor kierre Metbroder Her

¹⁾ Se Danske Kirkelove I, 182-3.

Jørgen Christiernssen met samme Artickle afferdiget, wor kierre Superintendent at besøge oc antuorde. Thij bede wij gandske ydmygelig hans Erwerdighed, paa wore egne saa oc paa meninge Lolands præsters wegne, at hand paa sit Superintendents Embedes wegne wil offuerueye dette lands leylighed oc wilckor, oc haffue det nu wdj denne tilbørlig tijd wdj god act oc indseende, effter som det gelder paa Guds ære oc hans christelige Kyrckes bestandighed. Den aldmectigste Gud hans Erwerdighed altid beffalendis til Liffs oc Siæls welfferd. Screffuit wdj Loland Midsommers dag Aar oc Manet vt supra.

Prousternes wnder scrift paa deris oc menninge
Lolands præsters wegne huer met egen haandt.

Jørgen Christiernssen m. p. Christoffer Pedersen m. p.

Lauriss Jørgennssenn m. pp^a Matz Bruun manu p.

Den 27. dag Junij wdj dette aar kom ieg til Kiøbenhaffn, den 28. antuordet ieg Superintendenten dette Artickels breff. Den anden dag Julij drog aff Kiøbenhaffn igien oc kom hiem den 4. dag Julij. Gud were loffuit for lycksalig Reyse wed Jesum Christum, wor Herre, Amen ¹⁾).

Bent Hansen medt egen handt.

Peder Mattszen medtt egen handt.

Peder Hanssen medt egen hand.

Anno 1580 den 24. Martij, paa almindelige Landemode wdj Mariboo, wdj alle prousternes neruerelse bekiende Hederlig oc Hoglerd Mand, Mester Niels Jespersen, Superintendent wdj Fyens Stift, at Her Jørgen Christiernssen haffde hannem wdj Kiøbenhaffn antuordet saadant it Artickels breff, lydendis wdj alle ord oc Clausuler, som

¹⁾ Dette er skrevet af Hr. Jørgen Christiernssen. Hvad de underskrevne Navne skulle betyde, kunne vi ikke afgjøre.

dette wnderscreffne. Oc Lolands prouster oc præster haffde ingen forclaring faait paa samme Artickle mere, end som prousterne paa denne dag haffde met hans Hoguerdighed seg om nogle besynderlige Artickle forspurdt. Tijl windesbyrd scriffuer prousterne met egen haand.

Jørgen Christiernssen
med egen haand.

Christoffer Pedersen
met egen hand.

Lauriss Jørgenssenn
met egen handt.

Matz Bruun
mett eghen handt.

Skjønt Provsterne altsaa ikke havde sønderligt Udbytte af deres flittige Overvejelser af, hvad der kunde tjene til Kirkens Tarv, samledes de dog paany i Aaret 1580 efter den vedtagne Bestemmelse. Herom foreligger følgende i Rogers Saml. Fol. 293—4.

Om Provsternes Forsamling udi Sandby.

Anno Dni 1580, die 8. Junii, congregati sunt præpositi in parochia Sandby, ubi hi infra scripti articuli in colloquio eorum propositi sunt commonefactionis gratia.

1. Ordinatio Dei et Regiæ Majestatis fideliter est servanda a pastoribus omnibus juxta præstitum juramentum.

2. Defectus ministrorum verbi in doctrina et moribus juxta verbum Dei et eandem Ordinationem sedulo ac diligenter corrigendi sunt. Hic quilibet præpositus suam vitam et doctrinam juxta cum aliis provincialium pastorum moribus examinandam proponet.

3. Uniformitas servanda est et in annuis et provincialibus colloquiis, quod vulgò Calente vocatur, et unde haberi potest optima colloqvii forma, et quis liber eligendus sit, qui pro concione et examinatione pastorum in hoc colloquio cum utilitate tractari potest.

4. Articuli Episcopo traditi a præpositis examinandi sunt, et servandum est, quod cum verbo Dei, Ordinatione

Regia et legibus civilibus quam maxime convenient, donec rectius aliquid de his articulis a clarissimo D^{no} Episcopo conclusum fuerit.

5. Dies precationis in qualibet septimana pro sola catechismi prædicatione observandus est, et deliberandum est, quis sit optimus et utilissimus tractandi Catechismi modus.

6. In omnibus parochiis ruralibus prædicabitur historia passionis Domini feria quarta in tempore quadragesimæ.

7. Baptismus domesticus a laico in necessitate collatus a pastore ad examen revocandus est, quando infans offertur in ecclesia pro hujus baptismi declaratione et confirmatione, ut sciatur, an vera forma juxta Christi institutionem sit collatus; sin minus reiterandus est. Item quæstio est, quot ad baptismum admittendi sunt compadres, ut possit etiam uniformitas in hac ceremonia observari.

8. Peregrini, cujuscunque sint conditionis aut sexus, ad parochias advenientes ostendant pastoribus sua testimonia, antequam admittantur ad Ecclesiæ communionem, idque propter necessarias causas, ut exploretur cujusque religio et vita; 2. ut licentiosi famuli et suspectæ famulæ examinentur, quomodo observent quartum præceptum, et qualem vitam vixerint, ubi prius fuerant; 3. ne pastores onerent se alienis peccatis projiciendo margaritas ante porcos et dando sanctum canibus; 4. ut satisfiat Regiæ Ordinationi, quæ jubet a communione arcendos eos esse, qui vitam vivunt suæ professioni contrariam; quomodo autem pastor sciat, quomodo peregrinus vixerit, nisi ostenderit fide dignis testibus aut scripto testimonio vitæ suæ honestatem et pietatem. Legat aliquis Lutherum in libello de bonis operibus quarti præcepti loco seu sectione 17.

9. De veneficis excommunicandis.

10. Admoneantur ministri verbi, ut faciant serio et fideliter suum officium data occasione circa sepulturam eorum, qui in extremis egerant forte magis hypocriticam quam veram poenitentiam, ut sciant Christiani, seram poenitentiam esse periculosam, utpote magis metu mortis ac iudicii extortam, quam ex seria pietate et ad Deum conversione exortam.

11. Notorii peccatores mittendi sunt ad magistratum civilem, antequam absolventur, ne pastores videantur velle gerere utrumque gladium.

12. Qvæstio est, qvomodo sit puniendus ille pastor, qui secreta colloqvii eliminat. (Horat: Ne fidos inter amicos sit, qui dicta foras eliminat).

13. An præpositi molestandi sint causis diaconorum civilibus audiendis et dijudicandis, cum Ordinatio nulla hujus officii faciat mentionem.

14. De remedio adversus illum Lollandorum fornicatorum Diabolum et de catalogo scortatorum faciendo. Item sive excommunicatus fuerit seu minus, antequam ad absolutionem admittatur, prius apud magistratum et partem adversam res ipsi sit composita, nam qui in contumacia adversus magistratum et partem læsam perseverat, is non habet veram poenitentiam et nulla resipiscentiæ aut conversionis initia.

Conclusio hujus conventus.

Præpositi, [qui] fuerunt congregati in hoc conventu et deliberatione habita de præscriptis articulis, unanimiter consenserunt in omnes, præterea subscripserunt literis formatis ad modum literarum vel recessus, qui vocatur Sogne Vilkaar, in quibus multi necessarii articuli inclusi sunt, ut in ipsis literis patebit. Præterea hæc sequentia acta sunt.

1. Primo, singuli præpositi proposuerunt in medium doctrinam et vitam examinandam una cum pastorum omnium suæ provinciæ, ut si quid esset, quod ecclesiam Dei

offendere posset et opus haberet correctione, diceret quilibet pro sua conscientia id, quod æquum et justum videretur.

2. Subscripserunt formulæ collationis fraternalis Doctoris Petri Palladii laudabilis memoriæ, ut ista formula servetur omnino et per omnia in omnibus provincialibus colloquiis hujus terræ. Item liber, qui inscribitur Examen Philippi, pro concione et materia collationis eligendus et tractandus est tam in conventu præpositorum quam in colloquio pastorum, et a principio liber incipiendus est, ita ut Dominus Laurentius [Georgii], Præpositus Provinciæ Mosanæ, in cujus Ecclesia Præpositi Deo volente circumvoluto anno congregandi sunt, tractabit primum locum in Examine Philippi de Deo, qui locus postea in omnibus colloquiis a celebratore colloqvii prædicandus, et sic deinceps liber usque ad finem prosequendus est ordine, ut is locus examinis, qui a præpositis in eorum conventu proponitur [et] examinatur, idem et ab omnibus provinciarum pastoribus pro concione tractetur et examinetur. Deus omnipotens ac misericors Pater Domini nostri Jesu Christi dignetur ad suam gloriam et suæ Ecclesiæ ædificationem promovere hoc negotium propter Christum, Amen.
